
YHTEENVETO TTK-91 KÄSKYKANNASTA

This document is also available in [english](#)

Symbolisessa konekielessä käskyt esitetään muodossa:

VIITE OPER Rj,M ADDR(Ri)

missä	OPER	käskyn symbolinen nimi
	Rj	ensimmäinen operandi (rekisteri R0..R7)
	M	osoitusmoodi:
	=	välitön operandi
		suora osoitus (tyhjä, ei siis merkitä)
	@	epäsuora osoitus
	ADDR	osoiteosa (muistiosoite tai välitön operandi)
	Ri	mahdollinen indeksirekisteri (rekisteri R0..R7)

Jos jollakin käskyn osalla ei ole merkitystä, sen voi jättää merkitsemättä. Käskyn eteen voi laittaa viitteeksi symbolisen osoitteen, jonka tulee sisältää vähintään yksi muu kuin numeromerkki. Kelvollisia merkkejä ovat A-Ö, 0-9 ja `_`. Vain 8 ensimmäistä merkkiä huomioidaan.

Lähes kaikille käskyille on käytettävissä seuraavat muodot:

OPER Rj,ADDR	suora muistiosoitus
OPER Rj,Ri	suora rekisteriosoitus
OPER Rj,=ADDR	välitön operandi
OPER Rj,@ADDR	epäsuora muistiosoitus
OPER Rj,@Ri	epäsuora muistiosoitus
OPER Rj,ADDR(Ri)	indeksoitu osoitus
OPER Rj,=ADDR(Ri)	indeksoitu välitön operandi
OPER Rj,@ADDR(Ri)	indeksoitu epäsuora muistiosoitus

Poikkeuksia:

STORE	jälkimmäinen operandi on aina kohdeosoite, ei voi olla rekisteri, tai vakio
POP	jälkimmäisen operandin tulee aina olla rekisteri
PUSHR	jälkimmäisellä operandilla ei merkitystä
POPR	jälkimmäisellä operandilla ei merkitystä
NOT	jälkimmäisellä operandilla ei merkitystä
NOP	operandeilla ei merkitystä
Haarauma	jälkimmäinen operandi on aina kohdeosoite, ei voi olla vakio. Tilarekisteriä tutkivissa käskyissä on ensimmäinen operandi merkityksetön

TTK-91 symbolisen konekielen käskyt

Tiedonsiirtokäskyt

LOAD	vie jälkimmäisen operandin arvon rekisterin Rj arvoksi.
STORE	talleta rekisterissä Rj oleva kokonaisluku jälkimmäisen operandin arvoksi.
IN	lukee jälkimmäisenä operandina kerrotulta laitteelta kokonaisluvun rekisteriin Rj (esim näppäimistöltä lukeminen: IN R1, =KBD)
OUT	tulostaa rekisterissä Rj olevan kokonaisluvun jälkimmäisenä operandina kerrotulle laitteelle (esim näytölle kirjoitus: OUT R1, =CRT)

Aritmeettiset ja loogiset käskyt

ADD	(add) lisää rekisterissä Rj olevaan lukuun jälkimmäisen operandin arvon.
SUB	(subtract) vähennä rekisterissä Rj olevasta luvusta jälkimmäisen operandin arvon.
MUL	(multiply) kerro rekisterissä Rj oleva luku jälkimmäisen operandin arvolla.
DIV	(divide) jaa rekisterissä Rj oleva luku jälkimmäisen operandin arvolla ja vie tulos rekisteriin Rj.
MOD	(modulo) jaa rekisterissä Rj oleva luku jälkimmäisen operandin arvolla ja vie jakojäännös rekisteriin Rj.
AND	(boolean AND) looginen JA-operaatio.
OR	(boolean OR) looginen TAI-operaatio.
XOR	(boolean XOR) looginen poissulkeva TAI-operaatio.
NOT	(boolean NOT) kääntää kaikki rekisterin Rj bitit.
SHL	(shift left) siirrä rekisterin Rj bittejä vasemmalle toisen operandin ilmoittama määrä. Täytä oikeaa päätä 0-biteillä.
SHR	(shift right) kuten SHL, mutta siirrä oikealle.
SHRA	(arithmetic shift right) aritmeettinen siirto oikealle, säilyttää etumerkin.
COMP	(compare) vertaa ensimmäisen operandin arvoa toisen operandin arvoon ja aseta vertailun tulos tilarekisterin bitteihin SR L=pienempi, E=yhtäsuuri, G=suurempi.

Haarautumiskäskyt

JUMP	(unconditional jump) ehdoton hyppy toisen operandin ilmaisemaan kohdeosoitteeseen.
JNEG	(jump if negative) jos Rj < 0, niin hyppää jälkimmäisenä operandina olevaan osoitteeseen, muuten jatka seuraavasta käskystä.

JZER	(jump if zero) jos $R_j = 0$
JPOS	(jump if positive) jos $R_j > 0$
JNNEG	(jump if not negative) jos $R_j \geq 0$
JNZER	(jump if not zero) jos $R_j \neq 0$
JNPOS	(jump if not positive) jos $R_j \leq 0$
JLES	(jump if less) jos tilarekisterin SR bitti L asetettu, niin hyppää jälkimmäisenä operandina olevaan osoitteeseen, muuten jatkaa seuraavasta käskystä (käyttö COMP-käskyn yhteydessä).
JEQU	(jump if equal) jos bitti E asetettu
JGRE	(jump if greater) jos bitti G asetettu
JNLES	(jump if not less) jos bitti E tai G asetettu
JNEQU	(jump if not equal) jos bitti L tai G asetettu
JNGRE	(jump if not greater) jos bitti L tai E asetettu

Pinokäskyt

Käskyn ensimmäinen operandi rekisteri R_j osoittaa pinon huipulle pinon päällimmäiseen alkioon. Pino-osoittimena käytetään tavallisesti rekisteriä SP (eli R6).

PUSH	kasvattaa pino-osoittimen R_j arvoa yhdellä ja tallentaa jälkimmäisen operandin pinon päällimmäiseksi alkioksi.
POP	poistaa pinosta päällimmäinen alkion ja vie sen jälkimmäisenä operandina kerrottuun rekisteriin (HUOM: aina rekisteri). Vähentää pino-osoittimen R_j arvoa yhdellä.
PUSHR	tallentaa rekisterit R0, R1, R2, R3, R4, R5 ja R6 (SP) pinoon, tässä järjestyksessä. Pino-osoittimen R_j arvo kasvaa seitsemällä.
POPR	asettaa rekisterit R6 (SP), R5, R4, R3, R2, R1 ja R0 pinosta löytyvillä arvoilla, tässä järjestyksessä. Pino-osoittimen R_j arvo vähenee seitsemällä.

Aliohjelmakäskyt

CALL	(call procedure) aliohjelmakutsu, eli kontrollin siirto toisen operandin ilmoittamaan osoitteeseen. Tallettaa paluusoitteen ja frame-pointterin (FP eli R7) pinoon, jonka huipulle osoittaa R_j .
EXIT	palaa aliohjelmasta kutsua seuraavaan käskyyn. Hakee pinosta (R_j) frame-pointterin ja paluusoitteen. Jälkimmäisenä operandina pinossa välitettyjen parametrien lukumäärä (myös nämä poistetaan pinosta).

Systeemikutsut

SVC	(supervisor call) käyttöjärjestelmän palvelurutiinin kutsu. Ensimmäisenä operandina pinon huippu Rj ja toisena operandina palvelun numero. Alla palvelunumerot:
HALT	Lopettaa ohjelman suorituksen.
TIME	Antaa kellonajan. Pinossa välitettävä osoitteet, jonne halutaan tunnit, minuutit, sekunnit (HUOM: järjestys!).
DATE	Antaa päiväyksen. Pinossa välitettävä osoitteet, jonne halutaan vuosi, kuukausi ja päivä. (HUOM: järjestys!).
READ	Lukee kokonaisluvun. Pinossa välitettävä osoite, jonne luku halutaan luettavan.
WRITE	Kirjoittaa kokonaisluvun. Pinossa välitettävä tulostettava arvo.

Muut käskyt

NOP (no operation) ei toimintoa, operandeilla ei merkitystä

Kääntäjän ohjauskäskyt (valekäskyt)

Kääntäjän ohjauskäskyt antavat ohjeita symbolisen konekielen kääntäjälle. Ne EIVÄT ole varsinaisia symbolisen konekielen käskyjä.

tunnus **EQU** arvo

Samaistuskäsky EQU määrittelee symboliselle tunnukselle kokonaislukuarvon. Tunnusta voi käyttää käskyn ADDR-kentässä, jolloin se käsitellään kuten vastaavaan paikkaan kirjoitettu numeroarvo.

tunnus **DC** arvo

Muistinvarauskäsky DC (data constant) varaa yhden muistisanan vakiota varten, samaistaa varatun muistipaikan osoitteen ja symbolisen osoitteen "tunnus" sekä asettaa varatun muistipaikan sisällöksi luvun "arvo". Tunnusta voi käyttää käskyn ADDR-kentässä kuten muistiosoitetta.

tunnus **DS** koko

Muistinvarauskäsky DS (data segment) varaa muistialueen, jonka koko on "koko" (sanoina) ja samaistaa varatun muistialueen alkuosoitteen ja symbolisen osoitteen "tunnus". Käytetään globaalien muuttujien tilanvaraukseen. Tunnusta voi käyttää käskyn ADDR-kentässä kuten muistiosoitetta.

Osoitusmoodit

Välitön operandi

Operandin arvo voidaan määritellä itse käskyssä, sen sijaan että määriteltäisiin muistiosoite tai rekisteri josta arvo noudetaan. Välitön operandi on 16-bittinen etumerkillinen kokonaisluku, joten tuettu arvoalue on -32768...32767.

Esim:

1) `LOAD R1, =100` Vie rekisteriin R1 arvon 100.

Suora osoitus

Suorassa osoituksessa määritellään operandin sisältävä muistipaikka tai rekisteri.

Esim:

2) `LOAD R1, 100` Vie rekisteriin R1 muistipaikan 100 sisällön.
3) `LOAD R1, R2` Vie rekisteriin R1 rekisterin R2 sisällön.

Epäsuora osoitus

Epäsuorassa osoituksessa määritellään operandin sisältävän muistipaikan osoite.

Esim:

4) `LOAD R1, @R2` Vie rekisteriin R1 muistipaikan sisällön, jonka osoite saadaan rekisteristä R2.
5) `LOAD R1, @100` Vie rekisteriin R1 muistipaikan sisällön, jonka osoite saadaan muistipaikasta 100.

Indeksoitu osoitus

Indeksoidussa osoituksessa lasketaan ensin yhteen vakio ja määritellyn rekisterin arvo. Tämän jälkeen suoritetaan välitön, suora tai epäsuora operandihaku.

Esim:

6) `LOAD R1, =100(R2)` Vie rekisteriin R1 rekisterin R2 ja vakion 100 summan.
7) `LOAD R1, 100(R2)` Vie rekisteriin R1 muistipaikan sisällön, jonka osoite on vakion 100 ja rekisterin R2 summa.
8) `LOAD R1, @100(R2)` Vie rekisteriin R1 muistipaikan sisällön, jonka osoite löytyy muistipaikastasta 100+R2.

Osoitus laitetasolla

Vaikka yllä on esitelty kahdeksan erilaista osoitustapaa,

```
"LOAD R1, =10"      == "LOAD R1, =10(R0)"
"LOAD R1, R2"       == "LOAD R1, =0(R2)"
"LOAD R1, @R2"      == "LOAD R1, 0(R2)"
"LOAD R1, @10"      == "LOAD R1, @10(R0)"
"LOAD R1, 10"       == "LOAD R1, 10(R0)"
```

a) LOAD R3, R0	Vie rekisteriin R3 arvon 0, riippumatta R0:n arvosta
b) STORE R0, X LOAD R3, X	Tallentaa rekisterin R0 arvon muistipaikkaan X Vie muistipaikan X sisällön rekisteriin R3

8 bittiä		3b	2b	3b	16 bittiä	
Operaatiokoodi		Rj	M	Ri	osoite / välitön operandi	
31	24 23			16 15	00	

Käsky	Koodi	Desimaali	Heksadesim.
NOP	0000 0000	0	00
STORE	0000 0001	1	01
LOAD	0000 0010	2	02
IN	0000 0011	3	03
OUT	0000 0100	4	04
ADD	0001 0001	17	11
SUB	0001 0010	18	12
MUL	0001 0011	19	13
DIV	0001 0100	20	14
MOD	0001 0101	21	15
AND	0001 0110	22	16
OR	0001 0111	23	17
XOR	0001 1000	24	18
SHL	0001 1001	25	19
SHR	0001 1010	26	1A

NOT	0001 1011	27	1B
SHRA	0001 1100	28	1C
COMP	0001 1111	31	1F
JUMP	0010 0000	32	20
JNEG	0010 0001	33	21
JZER	0010 0010	34	22
JPOS	0010 0011	35	23
JNNEG	0010 0100	36	24
JNZER	0010 0101	37	25
JNPOS	0010 0110	38	26
JLES	0010 0111	39	27
JEQU	0010 1000	40	28
JGRE	0010 1001	41	29
JNLES	0010 1010	42	2A
JNEQU	0010 1011	43	2B
JNGRE	0010 1100	44	2C
CALL	0011 0001	49	31
EXIT	0011 0010	50	32
PUSH	0011 0011	51	33
POP	0011 0100	52	34
PUSHR	0011 0101	53	35
POPR	0011 0110	54	36
SVC	0111 0000	112	70

Osoitusmoodit

Binary	Dec	Osoitusmoodi
00	0	indeksoitu välitön
01	1	indeksoitu suora
10	2	indeksoitu epäsuora